

Könyvekről

mail címek, valamint telefon- és fax-számok. Tulajdonképpen sokkal jobb lenne ezt a könyvet a fő kötetektől teljesen különállóan kezelni. Ebben az esetben azonban súlyos dilemma állna előttünk: hiszen ott nem szerepel senki önálló címszóval, aki életben van.

Namost, ha a Pedagógiai Ki Kicsoda nem is tett rám jó benyomást, a Pedagógiai Lexikont viszont nagyon lenyűgözőnek találom. Fentebb rámutattam néhány gyengeségére: ezek azonban olyan dolgokkal kapcsolatosak, amelyek hiányoznak belőle, és nem olyanokkal, amelyek benne vannak. Teljességgel csodálok minden szócikket, amit elolvastam. Rendkívül igényes tudományos szintet képviselnek és rendkívül jól olvashatóak. Mély meglátásokat ötvöznek igen hatékony kommunikációval. Felvilágosítanak és hasznunkra válnak. A két főszerkesztő és szakértő szerzőik hatalmas hada sikerrel teljesítette feladatát: olyan szellemi eszközt hoztak létre, amely éles és átfogó, súlyos és könnyed, áttekinthető és kimeríthetetlen. Mindenkinek gratulálok, aki ebben a merész vállalkozásban részt vett.

A most szemlézett magyar munka megjelenése előtt egy évvel került ki a nyomdából egy svéd pedagógiai enciklopédia. Az összevetésük büszkévé teszi magyar énemem, míg a svéd felem szégyenkezni kényszerül. Érdekes módon a svéd enciklopédiáról nemrégiben egy szintén magyar származású pedagógiaprofeszor írt recenziót. A neve *Kallós Dániel* (Umea Egyetem), s ezekkel a szavakkal fejezte be ismertetőjét: „Ez tényleg egy csapnivaló enciklopédia”.

Magyarország nemigen számít gazdasági szuperhatalomnak, talán még csak európai tigrisnek sem. Pedagógiai szempontból azonban igen jó a teljesítménye. Nemzetközi összehasonlítások tanúsítják ezt, a magyar tehetségexport bizonyítja ezt, olyan összehasonlító vizsgálatok, amelyekben magam is részt vettem, magyar és svéd diákok irodalmi szövegek megértését vizsgáló kutatások is mutatják ezt. Ha tekintetbe vennénk a befektetett anyagi forrásokat, Magyarország valószínűleg a kitűnőség/forint rangsor elején szerepelne.

Magyarországon a pedagógiának olyan kultúrája van, amelyre építhet az elméleti fejlődés, majd pedig a pedagógiai kultúra is sokat nyerhet az elmélet fejlődése révén. A különböző kulturális hatásokra, szerfelett változatos történelmi örökségére, gyakorlati szakemberei meglátásaira és képességeire, tudósai szellemi erejére építve Magyarország könnyen válhat vezető országgá a pedagógia területén – pedagógia világában, ahogyan arról gondolkozunk, ahogyan csináljuk, ahogyan éljük azt.

Végül szeretnék köszönetet mondani *Molnár Edit Katalinnak*, aki ezt a recenziót olvasható magyar nyelvre ültette.

Irodalom

Kallós Dániel (1996): *Pedagogisk uppslagsbok. Pedagogisk Forskning* 1. 173–174.

Pol Dupont és Marcelo Ossandon: La pédagogie universitaire

Presses Universitaires de France, Paris, 1994. 128 o. Irodalom: 125–126. o.

A címben olvasható „pédagogie” szó nem nevelést jelent, hanem tanítást és oktatásszervezést. Vannak azonban a könyvben az általunk is nevelésnek elismert tényekre, a középiskolára történő utalások.

A kilencvenes években *kilencmillió* egyén tanul egyetemen, főiskolán az Európai Unió területén. A létszám „exponenciálisan” növekszik, főleg azért, mert diplomás emberek visszatérnek az iskolapadba, hogy avulni kezdő tudásukat az új szaktudományos eredményekkel felfrissítsék. A felsőoktatásban tanító személyek száma 3.700.000 körül van. Létszámapasztó tényező a lemorzsolódás, amely mindenütt észlelhető, és igen magas azokban az országokban, amelyek tágra nyitják a kaput, nem ismerik a felvételi szűrést. A könyv mintegy átvilágítja a kilencvenes évek felsőoktatását, majd javaslatokat fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogyan formálódjon tovább ez a hatalmas intézményhálózat a XXI. században.

Elemezni és ismerni kell azt is, ami az *egyetem, főiskola kapujában* történik: mit hoz magával és mire vállalkozik a hallgató. Sokrétű tényezőről van szó; a tanulni érkező diákok sorsát – ha nem is végzettszerűen – meghatározza adottságaik jellege, szociális helyzetük, a választott hivatásukkal való azonosulás, továbbá az a nevelés, amelyet a középiskolában kaptak. Érdekes az anyanyelvi kultúrájának mint tanulási feltételnek az elemzése. Erre a felsőfokú intézmények nagyobb része nem gondol, különösen a nem humán jellegű szakok, fakultások feledkeznek meg róla. (Hozzátehetjük: hazánkban is.) Pedig az anyanyelv alapos ismerete nélkül nem lehet tanulni, még a megértés is nehéz. Az egyén szempontjából van annyira fontos, mint az idegennyelv-ismeret. (Az ugyan kétségtelen, hogy az anyanyelvi kompetencia megszerzésének az érettségi előtti tizenkét év lenne az ideje, az egyetemre nagyjából készen kellene vinni.)

A további elemzés a *kapun belüli* folyamatokat, feladatokat tárgyalja. Az intézménynek mind az oktatói kara, mind az adminisztrációja tekintse *egyénnek* a hallgatót, ilyenként foglalkozzon vele. A jövő további két nagy követelménye: az önállóság és a tanulási rend rugalmassága. Az önállóság tartozéka az *egyéni* kutatómunka. A tanulási rend szabad megválasztásában a szerzők nagyjából azt a fajta rugalmasságot javasolják, amely a mi tanárképző fakultásainkon általános volt 1948/49. előtt. Fontos az intézmények informatikai fejlesztése, mert enélkül a hallgató csak korlátozottan férhet hozzá a legkorszerűbb ismeretekhez, felfedezni nem tud. Szorgalmazzák a nemzetközi diák- és oktatócserét, főleg – de nem csak – a nyelvtanulás érdekében.

Arról nem esik szó, hogy honnan kerüljön pénz a felsőoktatás XXI. századi magasabb szintű, differenciáltabb működéséhez. Európa megszokhatta az utóbbi tíz-húsz évben, hogy a tanításnak szükséges több pénz hivatalos töprengések, meg-megújuló követelések, bizonykodások (és választási ígéretetek ...) témája. A szerzőket észrevehetően lelkesíti a vállalt ügy, az utolsó fejezet szinte szónoki lendületű.

Elemzik néhány jelentős kanadai, amerikai, francia, svájci és belga egyetem kétezres felkészülését. Mintáról van szó, tehát érthető, hogy átnyúlnak az Európai Unió határain, jóllehet elemzéseiket és javaslataikat az Unió belső használatára szánják. Mindig az „egyetemek és főiskolák” kéttagú kifejezéssel jelölik az intézmények körét, de egyébként semmi különbséget nem tesznek a kétféle felsőoktatás között.

Nem biztos, hogy valósággá válik minden, amit a könyv a jövő számára szükségesnek tart. De a magyar olvasó is megértheti belőle, hogy mit kíván majd a harmadik évezred, mire kell felkészítenie a diákságot a közoktatásnak, elsősorban a középiskoláknak. A könyvet bizonyára meg lehet szerezni a Francia Intézet (Institut Français en Hongrie) segítségével.

Bán Ervin

Judith R. Strozer: Language acquisition after puberty

Georgetown University Press, Washington, D.C. 1994. 265 o.

Judith R. Strozer 1994-ben publikált írása kilenc fejezetben elemzi a második idegen nyelv tanulásáról eddig elért kutatási eredményeket, különös hangsúlyt fektetve a pubertás utáni nyelvtanulásra.

Az író mint anyanyelvi beszélő öt dimenzióban vizsgálja a nyelvet: az evolúció, a struktúra, az ontogenetikus fejlődés, a funkció és az interakció szempontjából. A második fejezetben az állatvilág felől közelíti meg a kommunikációra való képesség fogalmát, amikor leszögezi, hogy semmilyen más emlős nem képes nyelven való kommunikálásra az emberen kívül. Hosszú evolúciós fejlődésen ment keresztül nyelvi képességünk, amely az emberi fajra specifikus tulajdonsággá vált. Az író vizsgálatát későbbiekben az egészséges emberekre szűkíti le.

A harmadik fejezetet annak kifejtésére szenteli, hogy bemutassa az emberi nyelv bármely állatfaj jelrendszerétől való éles különbségét. Miként azt már régóta észlelték, az emberi nyelv kevés hasonlóságot mutat más szemiotikai rendszerekkel, beleértve az emberszabású majmok jelzéseit is. Nyelvszerkezetünk ugyanis olyan generatív folyamatot képes létrehozni, amely véges számú elemekből végtelen számú kommunikációs egység létrehozását teszi lehetővé.